

Barbara Semenov: Identita Čechoaustralana

Jakou identitu má Čechoaustralán? Začnu, jak už bývá mým zvykem, poeticky:-

Já byl za pólem - já prošla svět,
zem obeplul kolem - vždy vracíš se zpět,
tam, kde ti září tvůj Jižní kříž.
Vím, dnes jsem Australan spíš.
Mám rád zvuk cikád i rudý prach,
vůni od moře a žluť v mimosách,
Já vltavský rodák, můj moravský kraj,
- ve snění Didgeridoo taj...
Tisíce let stará - věčně mladá je,
jak bilabong života vodu tu má,
z ohňů vyjde vzácně - krásná,
i vinná réva tu chutná, jak má...
Osud mi dopřál mít dvojí vlast,
je na tisíc míst, já nedám se zmást,
srdce mé česky vždy bít uslyšíš,
přesto jsem Australan spíš.

Tak nějak to cítí Čechoaustralán, tedy Čech, který dnes žije na opačné straně zeměkoule. Našinec, který přivykl zcela odlišnému světu, než byl ten, do kterého se původně narodil, ten který v něm zapustil kořeny daleko předtím, než se stal protinožcem. Do jaké míry to v Čechoaustralánovi dýchá stále češtvím, do jaké míry to v něm rezonuje nově a jinak - po australsku? Sleduji na svých souputnících ve dvou rozdílných, leč stejně hodnotných domovinách poměr k té či oné identitě již třetí dekádu a vnímám, jak se tento poměr, generačně odvislý, mění s tokem doby.

Ještě jsou mezi námi poslední pamětníci z první emigrantské vlny. Mohykáni, kteří ač nejstarší a kdysi nejvíc zkoušeni novou zemí, i nejúspěšněji v ní integrování, zůstali české identitě asi nejvěrnější. Uprchlíci z osmačtyřicátého roku, z období začínající komunistické nadvlády v Československu, pevně věřili, že se jedná o prozatímní odskok do Austrálie. Bylo eminentně důležité přes veškeré strastiplné a kruté začátky, kterým je podrobovala tenkrát značně „vykořisťovatelská“ Austrálie jako zdroj nejlevnějších pracovních sil, stále se sdružovat, stýkat, udržovat kontakt s domovinou a vším českým.

V padesátých letech krajanský společenský život v Austrálii vzkvétal, naděje umírala pomalu a postupně. Až začátkem šedesátých let se tato exilová vlna začala konečně smiřovat s tím, že ke kýženému plánovanému zvratu v republice už zřejmě nedojde. Kromě toho se Češi, kteří byli donuceni podmínkami v Austrálii k tvrdé práci a obstáli v této výzvě, začali velmi úspěšně integrovat. Ti svobodní se později ženili s Australankami, ti v českých manželstvích přesedlali na anglickou komunikaci v domácnosti kvůli dětem, které zapadly do australských škol jako ryby ve vodě. Jen malé výjimky čechofilů trvaly na pečlivém zachování jazyka a tradic v rodinách.

Jejich pojitkem s českou identitou zůstala ve většině případů nostalgie, vzpomínky na dramatické opuštění rodné hroudy, silná pouta k tradicím a české kultuře,

literatuře a historii. Nezažili ani tragédie padesátých let, neprožili sovětskou okupaci a nemohou mít představu o tom, co se skrývá pod ohyzdným termínem „normalizace“. Jejich láska k staré vlasti většinou přetrvala vzdor dálkám a času hluboko v jejich srdcích. Jsou dnes nejvděčnějšími odběrateli tištěného Čechoaustralana. Jejich psaníčka redakci psaná roztržsenou rukou jsou nejdojemnějším důkazem trvalé české identity.

Trochu jinak je tomu z celkem pochopitelného důvodu s další emigrační vlnou z roku osmašedesátého – tito Češi neodcházeli „na skok“, ale s rozhodnutím a jasným přesvědčením, že je to odchod „na vždy“. Byl to odchod vyprovokovaný černým datem v naší nedávné historii, 21. srpnem, kdy mnohým Čechům a Slovákům i později svitlo, co znamená pojem „dočasně umístěných vojsk“. Pro ně to ale v ten okamžik znamenalo navždy uzavření vrátek nejen od svého domu, ale i od svých blízkých, kteří zůstali za těmi vrátky. Přesto neváhali odejít a začít budovat pro sebe a pro své rodiny lepší život jinde. Nikdy nezalitovali své volby, vrhli se vší silou do své integrace v zemi, kterou zvolili, či jim byla přidělena k dalšímu žití.

Pro ně – hlavy otevřené - byla prioritním imperativem slova textaře Zdeňka Borovce: „Jdi pryč, všeho nech, cestu znáš přes ta pole neoraná. Jdi, nečekej na to, až krutě padneš za tyрана“ i víra, že „jednou najdeš snad místečko k spánku, chleba a slánku, teplo a klid, - vždyť musí se žít“. A tak se i stalo. Integraci měli posrpnoví uprchlíci daleko snazší, většina světa jim byla soucitně nakloněna, v Austrálii jim na pomoc štědře přispěchali krajané starousedlíci, kteří přišli před dvaceti lety.

Čechoaustralané z osmašedesátého jsou dnes z velké části v důchodovém věku či na jeho hranici. Jsou dobře sžiti s Austrálií a vesměs jí dávají stále přednost před starou vlastí z mnoha často velmi prozaických, osobních důvodů. Jeden z těch nejpádnejších je, že jejich děti se zcela poaustralštily, češtinu zapoměly, protože nebyla doma příliš podporována. V souvislosti s averzí vůči bývalému domovu, který setrval v komunistickém jhu, nebylo proč zabývat se češtvím jako něčím nepostradatelným v rámci nového života v Austrálii. Rodiče se spíš snažili sami naučit angličtinu od svých školou povinných dětí, - podstatnou součástí rodinného života v Austrálii je život ve školních komunitách, na dětských sportovištích a v hudebních kroužcích. Čeština dětí, později dospělé mládeže je omezená, tzv. „kuchyňská“, postačující k dorozumění se v rámci rodiny, jinak nepoužitelná. Společnost – tedy přátelé, kamarádi a lásky druhé generace - je pak především australská, z té si vybírají své životní partnery, jejich děti – vnuci „osmašedesátníků“ česky už vůbec nemluví, snaha prarodičů o komunikaci s vnoučaty v češtině není příliš žádoucí, ba dokonce se často jeví jako společensky nevhodná a neslušná vzhledem k přítomnosti člověka, který jazyku nerozumí.

Česká identita byla v tomto případě přirozeně potlačena a mnohdy vytěsněna identifikováním se s novou vlastí. Jistou roli zde sehrála i skutečnost, že Austrálie obsahuje ve svém životním stylu zcela nenucenou, přirozenou formu vlastenectví, ve kterém vyrůstá podvědomí generace za generací. Není divu, že mnoho českých rodin v Austrálii je většími vlastenci australskými než českými. Jejich hrdost na příslušnost k Austrálii je opodstatněna příkladným charakterem a postavením této země ve světě. Přesto i v této generační skupině je velký počet Čechoaustralánů, kteří se díky svým pozitivním vzpomínkám a vztahu k České republice, i díky příznivým finančním možnostem rádi stále častěji vracejí do země svého původu a v podzimu svých životů opět inklinují k české identitě.

Specifická je skupina emigrantů z posledního desetiletí české totality, z let osmdesátých, do které patřím i já. Ta má dnes, myslím, největší pochopení pro současnou Českou republiku, protože vedle všeho zlého v období normalizace prožila rovněž hodně spojujícího s poníženou zemí, a pociťuje tak zvláštní pouto a empatii se starým domovem. Svým způsobem touží po návratu k české identitě. Tato touha nemá co dělat s asimilací a integrací v nové zemi, ta může být sebeúspěšnější, přesto to tuto kategorii emigrantů táhne zpátky domů.

Koncem minulého století česká identita v krajanských komunitách v Sydney, Melbourne, Brisbane a Perthu scházela na úbytě, ocitla se v unaveném stádiu, rozháraná a bez motivace. Dnes opět vzkvívá díky nové injekci, kterou dostala v podobě poslední vlny nově příchozích Čechů. Ti se dnes s velkou chutí angažují ve všem, co podporuje utužení jejich české identity v rámci země jejich nového působení. Organizují české společenské a kulturní akce, podporují české školy a hrdě prezentují i reprezentují svoji vlast v Austrálii.

U této velmi početné části české diaspory je důležité si uvědomit jednu podstatnou věc. Jejich identita není poznamenána stigmatem emigrace. Nemuseli projít traumatickou zkušeností, neprožili jedno z nejtěžších životních rozhodnutí, jaké mají za sebou emigranti, uprchlíci donuceni kdysi zavřít dveře za svým domovem bez možnosti návratu. Myslím, že proto se identita Čechů žijících dnes v zahraničí liší zejména v závislosti na době jejich odchodu z vlasti. Identita emigrantů/exulantů je dle mého názoru poznamenána doživotními šrámami a jizvami, na které bychom někdy rádi zapomněli, někdy jsme na ně hrdí a stavíme je na odiv. Každopádně je česká identita, které jsme zůstali napříč časem více či méně věrni nebo se k ní postupně vraceli, daleko více emocionální. Identita nové generace Čechoaustralánů, kteří nikdy neztratilí možnost návratu domů, je mnohem stabilnější a silnější. Je to právě tato vlna, která dnes udržuje a šíří české tradice a zůstává přes veškerou novodobou globalizaci a kosmopolitní integraci identicky česká.

Austrálie je nádherná země. Její příroda je nepopsatelná a různorodá. Její lidé jsou díky své přátelskosti a upřímnosti oblíbeni po celém světě. Austrálie má hypermoderní milionová města a zároveň místa, která si udržela nedotčenost dávných tisíciletí. Australská demokracie a řád nemá ve světě obdoby a většina zemí včetně České republiky by si z ní měla brát příklad. Přesto se domnívám, že člověk, který vzešel z české kulturnosti, i kdyby se sebelépe zabydlel v této zemi vskutku neomezených možností a pověstné australské bonanzy, se nemůže ztotožnit s australskou identitou na celých sto procent.

Co mi v Austrálii schází? Pominu-li, že buš nevoní jako borovicový či smrkový les, a že Australané jsou sice chvalně známí svojí srdečností a soudržností, leč postrádají sofistikovanost Evropanů, musí mi nezbytně scházet ke štěstí již zmiňovaná kulturnost, historické tradice a umění. Austrálie se v tomto směru soustředí spíše na gurmánské vyžití v restauracích a na sporty a sportovní mega vystoupení a klání.

Myslím, že nejsem mezi krajany sama, která trpí známým syndromem rozpolcenosti mezi láskou k oběma domovům. Je to rozpolcenost mezi dvěma identitami. Na druhé straně, možná je tato dualita jakýmsi bonusem, umožňujícím nám vážit si obou identit, uvědomovat si jejich rozdílnost, učit se z nich k vlastnímu prospěchu a

radovat se z této dvojí sounáležitosti. Jde přece o zcela unikátní ztotožnění se s dvěma silnými, výjimečnými identitami, vycházejícími z našeho nabytého čechoaustralského status quo.